

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/6/2022
Identifikačné číslo spisu:	1217218820
Dátum vydania rozhodnutia:	27.10.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Halušková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1217218820.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ J. J., bytom K. XX, A., 2/ V. J., bytom K. XX, A., obidvoch zastúpených Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátom so sídlom Rožňavská 2, Bratislava, proti žalovanému Slovenská republika - Ministerstvo spravodlivosti SR, Račianska 71, Bratislava, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 21C/56/2017, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 16. júna 2021 sp. zn. 4Co/223/2019 takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovanému voči žalobcom náhradu trov dovolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 08. apríla 2019 sp. zn. 21C/56/2017 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia od žalovaného domáhali náhrady nemajetkovej ujmy 11.000,- eur pre každého zvlášť za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci titulom prietáhov v súdnom konaní. Nárok na náhradu trov konania žalovanému nepriznal. Z dôvodov rozsudku vyplýva, že žalobcovia pri podávaní žaloby vychádzali z dĺžky konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 9C/88/2004 tvrdiac, že od 15.01.2008 do 12.06.2014 bol okresný súd úplne nečinný, čo predstavuje prietahy v trvaní šesť rokov a päť mesiacov. Ich sťažnosť zo dňa 23.02.2015 predsedníčka okresného súdu v liste z 13.03.2015 č. Spr 2023/15 označila za dôvodnú. Na ich žiadosť o predbežné prerokovanie nároku zo dňa 04.03.2017 žalovaný nereagoval. Výšku požadovaného odškodnenia určili s poukazom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) sumou 1.000,- eur za každý rok trvania súdneho konania (od 30.03.2004 do právoplatnosti uznesenia o zastavení konania 08.07.2015). Okresný súd vychádzal z ustanovení § 3 ods. 1 písm. d), § 4 ods. 1 písm. a), § 9 ods. 1, 2 a § 17 ods. 2 až 4 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej tiež „zák. č. 514/2003 Z. z.“). V konaní sp. zn. 9C/88/2004 došlo k prietahom, čo samo o sebe automaticky neznamená vznik náhrady nemajetkovej ujmy v žalovanej sume. Žalobcovia nepreukázali splnenie predpokladov zodpovednosti žalovaného za vznik nemajetkovej ujmy. Dôvodil, že samotná existencia nesprávneho úradného postupu žalovaného, spočívajúca v prietahoch v

konaní okresného súdu v uvedenom období, nemá bez ďalšieho za následok vznik nároku na nemajetkovú ujmu. Aj v konaní podľa zák. č. 514/2003 Z. z. platí zásada kontradiktórnosti a unesenia dôkazného bremena stranou sporu. Žalobcovia nepreukázali dopad nesprávneho úradného postupu súdu na svoj rodinný a spoločenský život, na ich česť, vážnosť a dôstojnosť, prípadne iné sféry života. Okresný súd zdôraznil, že nemajetková ujma predstavuje zásah do inej než majetkovej sféry poškodeného. Zákon pri určovaní jej výšky demonštratívnym výpočtom stanovuje kritériá, ktoré je potrebné vždy posúdiť s ohľadom na konkrétne skutkové okolnosti každého individuálneho prípadu. Ústavný súd Slovenskej republiky (napr. v uznesení sp. zn. IV. ÚS 1/2012) poukázal na to, že dôkazná povinnosť na preukázanie splnenia kvalifikovaných podmienok priznania nemajetkovej ujmy aj kritériá pre určenie jej výšky stíha výlučne poškodeného. V tejto súvislosti súd prvej inštancie odkázal napr. aj na rozhodnutia Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6Co/14/2013, 7Co/443/2016 alebo 2Co/262/2012. Zohľadnil, že v prejednávanom spore už došlo k určitému spôsobu satisfakcie žalobcov za nesprávny úradný postup v podobe ospravedlnenia orgánu štátnej správy súdov, čo považoval za postačujúce v intenciách ustanovenia § 17 ods. 2 zák. č. 514/2003 Z. z.. Právo na prejednanie vecí súdom v primeranej lehote v zmysle článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dohovor“) podlieha bližšej a precíznejšej právnej úprave zákona č. 514/2003 Z. z., takže je potrebné preukázať existenciu nemajetkovej ujmy. Žalobcovia nepreukázali vznik nemajetkovej ujmy a ani príčinnú súvislosť medzi ujmovou a nečinnosťou súdu v konaní sp. zn. 9C/88/20104, neunesli dôkazné bremeno, preto ich žalobu zamietol. Úspešnému žalovanému v konaní žiadne trovy nevznikli, preto mu okresný súd ich náhradu nepriznal.

2. Krajský súd v Bratislave ako súd odvolací (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 16. júna 2021 sp. zn. 4Co/223/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. S poukazom na § 387 ods. 1, 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie riadne zistil skutkový stav vecí, vykonal dokazovanie správnym smerom a v potrebnom rozsahu a jeho výsledky správne zhodnotil. Skonštatoval aj správnosť skutkových a právnych záverov okresného súdu, ktoré náležite a dostatočne odôvodnil. Odvolací súd zdôraznil rozdiel medzi konaním pred Ústavným súdom Slovenskej republiky a pred EŠLP a civilným sporovým konaním podľa Civilného sporového poriadku, ovládaným prejednacou zásadou. Žalobcovia v konaní pred súdom prvej inštancie uniesli dôkazné bremeno o tvrdení, že v konaní pred Okresným súdom Bratislava II sp. zn. 9C/88/2004 vznikli prietahy. Pre úspech v spore však boli povinní uniesť aj dôkazné bremeno o tvrdení, že v dôsledku vzniknutých prietahov v súdnom konaní im vznikla ujma, ktorú bolo potrebné odškodniť finančne v žalovanej výške. Zákon č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.01.2009 totiž umožňuje nahradiť osobám poškodeným nesprávnym úradným postupom vzniknutú nemajetkovú ujmu. Z dikcie odsekov 2 a 3 §-u 17 uvedeného zákona vyplýva postupnosť krokov, ktoré je potrebné naplniť pre preukázanie nároku na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy. Žalobcovia neuvádzali tvrdenia, prečo im vznikla nemajetková ujma majúca za to, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy im vznikol automaticky, na základe konštatovania prietahov v súdnom konaní predsedníčkou okresného súdu. V zmysle § 17 ods. 2 zák. č. 514/2003 Z. z. je primárnym zadost'učinením, v prípade preukázania vzniku nemajetkovej ujmy, samotné konštatovanie porušenia práva. Ak sa takéto zadost'učinenie nejaví ako postačujúce, následným možným stupňom zadost'učinenia je uspokojenie ujmy inak ako finančne a až následne, ak nemožno nemajetkovú ujmu uspokojiť inak, patrí poškodenému peňažná náhrada. Tretí odsek §-u 17 uvedeného zákona upravuje skutočnosť ovplyvňujúcu výšku peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy. Súd prvej inštancie správne ustálil, že žalobcovia netvrdili a nepreukázali skutkové okolnosti týkajúce sa vzniku nemajetkovej ujmy a netvrdili žiadne skutočnosti odôvodňujúce záver, že pre zadost'učinenie nepostačuje samotné konštatovanie porušenia práva, zrealizované v odpovedi predsedníčky súdu na ich sťažnosť na prietahy v súdnom konaní sp. zn. 9C/88/2004. Žalobcovia netvrdili a nepreukázali, prečo nemožno ich nemajetkovú ujmu uspokojiť inak než peňažnou formou. Judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky a EŠLP, z ktorej žalobcovia odvodzovali uplatnený nárok, sa netýkala civilných sporov prejednávaných všeobecnými súdmi Slovenskej republiky podľa zák. č. 514/2003 Z. z.. Správnosť právnych záverov súdu prvej inštancie podporuje aj uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 285/2018. Obdobný názor o nutnosti unesenia dôkazného bremena o existencii kvalifikovaných dôvodov pre priznanie peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy poškodeným podľa § 17 ods. 2, 3 zák. č. 514/2003 Z. z. vyjadril Ústavný súd

Slovenskej republiky aj v uznesení sp. zn. IV. ÚS 271/2018. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania odvolací súd zdôvodnil ust. § 255 ods. 1 a § 378 ods. 1 Civilného sporového poriadku. Plne úspešnému žalovanému v odvolacom konaní nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania, pretože mu žiadne nevznikli.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP (bez špecifikácie, či uplatňujú dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a/, písm. b/ alebo písm. c/ CSP). Ako právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, vymedzili otázku, či je daná priama a bezprostredná príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom a vznikom nemajetkovej ujmy, a teda, či vzniká právo na priznanie nemajetkovej ujmy už len zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu (t. j. automaticky). Žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) argumentovali, že tvrdili skutočnosti relevantné pre posúdenie ich nároku. Poukázali na to, že už v žalobe uviedli, že súd bol nečinný v období od 15.01.2008 do 12.06.2014, pričom na obdobie od 12.06.2014 do 03.03.2015 pripadá obdobie nesprávnej činnosti súdu, keďže o toto obdobie sa predĺžilo konanie v dôsledku rozhodovania o odvolaní (rozhodnutie zo dňa 12.06.2014 bolo čiastočne zrušené a muselo byť rozhodované opätovne). Žalobcovia utrpeli ujmu na právach, ktorú nemožno odstrániť, iba kompenzovať. V žalobe tiež tvrdili, že pri posudzovaní intenzity utrpenej ujmy a stanovení výšky peňažnej náhrady je v súlade s § 17 ods. 3 písm. b) zák. č. 514/2003 Z. z. potrebné zohľadniť: 1. význam veci pre žalobcov - domáhanie sa ochrany pred neoprávneným zásahom do obydlia, 2. dĺžku prieťahov, 3. následok prieťahov - zánik rodinného domu, ku ktorému si uplatňovali právo a následná bezpredmetnosť ich žaloby, 4. aktívny prístup žalobcov v období od 15.01.2008 do skončenia konania 08.07.2015. Aj v odvolaní uviedli, že utrpeli ujmu na ich práve na konanie bez prieťahov. Netvrdili a ani nemusia preukazovať vznik sekundárnej ujmy na ich rodinnom a osobnom živote. V dovolaní dovolutelia zdôraznili, že ujmu utrpenou v dôsledku prieťahov v konaní je ujma na ich práve na konanie bez prieťahov, nie sekundárna ujma spočívajúca napríklad v zhoršení zdravotného stavu, reaktívnych psychických poruchách, poškodení dobrého mena a podobne. Od poškodenej osoby sa teda nevyžaduje preukazovanie vzniku následkov v jej osobnostnej sfére, ale postačuje preukázať, že k prieťahom v konaní došlo, čo súčasne automaticky znamená porušenie ich práva na konanie bez prieťahov. Svoju argumentáciu žalobcovia podporili odkazom na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/130/2020 (nemajetkovú ujmu predstavuje už samotný zásah orgánov činných v trestnom konaní do práv fyzickej a právnickej osoby) a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/207/2018 (nie je odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ak odvolací súd s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti dospel k právnomu záveru, že v okolnostiach prípadu je príčinná súvislosť (bezprostredne) daná medzi nesprávnym úradným postupom vyšetrovateľa a škodou vzniknutou žalobkyni). Poukázali aj na rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 15Co/39/2011, v zmysle ktorého bola daná príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom (zbytočné prieťahy ÚDZS) a škodou vo forme nemajetkovej ujmy (bezprostrednou príčinou nemajetkovej ujmy boli zistené prieťahy v konaní ÚDZS). V rozsudku Apicella vs. Taliansko ESLP uviedol, že pripúšťa, pokiaľ ide o morálnu ujmu, že východiskom môže byť pevná, aj keď vyvrátená domnienka, že neprimeraná dĺžka konania spôsobuje morálnu ujmu. Pripustil, že v určitých prípadoch dĺžka konania spôsobuje iba nepatrnú, či dokonca nulovú morálnu ujmu (Nardonea proti Taliansko). Vnútroštátny súd musí svoje rozhodnutie podložiť dostatočným odôvodnením. Dovolutelia uzavreli, že správne posúdenie nimi nastolenej právnej otázky je také, že je daná priama a bezprostredná príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom a ujmu na dotknutom práve. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy tak vzniká automaticky už zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu. Navrhli zrušenie dovolaním napadnutého rozsudku dovolacím súdom.

4. Žalovaný sa k dovolaniu nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ príp. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podali žalobcovia v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) ako strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Žalobcovia uplatnili dovolací dôvod vymedzený v § 421 ods. 1 CSP bez špecifikácie, či podáva dovolanie podľa písm. a), b) alebo c) tejto právnej normy. Dovolací súd aplikujúc ustanovenie § 124 CSP posudzoval dovolanie podľa jeho obsahu a v snahe autenticky porozumieť textu dovolania ako celku (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 15/2021 z 25. mája 2021 alebo sp. zn. I. ÚS 336/2019 z 09. júna 2020) dospel k záveru, vyhodnotiac tvrdenia dovolateľov, že títo uplatnili dovolací dôvod upravený v písmene a) §-u 421 ods. 1 CSP.

7. Dovolací súd pripomína, že právnú istotu nastolenú právoplatným súdnym rozhodnutím možno v právnom štáte narušiť len v nevyhnutnom rozsahu a výnimočne, preto je dovolanie mimoriadnym opravným prostriedkom. Tomu zodpovedá aj právna úprava posúdenia jeho prípustnosti. Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je prípustné iba proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia v dovolaní nastolenej právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Nesprávne právne posúdenie môže byť dovolacím dôvodom len vtedy, ak bolo rozhodujúce pre výrok napadnutého rozhodnutia (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s., str. 1409). Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa viaže na ustálenú judikatúru najvyššieho súdu, ktorá nebola rešpektovaná súdom odvolacím v tom, že odvolací súd zaujal iný právny záver, odlišný od právneho záveru zaujatého v konkrétnej právnej otázke najvyšším súdom. Dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom (nie skutkovom) posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom.

8. Dovolatelia ako otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, špecifikovali otázku danosti priamej a bezprostrednej príčinnej súvislosti medzi nesprávnym úradným postupom a vznikom nemajetkovej ujmy, teda či vzniká právo na priznanie nemajetkovej ujmy už len zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu (t. j. automaticky).

9. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp. zn. 4Cdo/207/2018 z 25.09.2019, na ktorý poukazujú dovolatelia, riešil otázku náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá žalobkyni vznikla nesprávnym úradným postupom (prieťahy vo vyšetrovaní trestnej činnosti). Krajský súd konštatoval, že zistené prieťahy mali za následok porušenie základného práva žalobkyne na konanie bez prieťahov a vznik nemajetkovej ujmy spočívajúcej v predĺžení konania, pričom príčinná súvislosť bola zrejmá zo samotnej povahy prieťahov, nepotrebovala bližšie objasňovanie. Krajský súd mal súčasne za to, že konštatovanie porušenia práv žalobkyne nemôže byť dostatočným zadosťučinením a je namieste poskytnutie peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy. Žalovaná tvrdiac dovolacie dôvody podľa § 420 písm. a) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP argumentovala odklonom odvolacieho súdu od ustálenej judikatúry najvyššieho súdu (rozhodnutia sp. zn. 2MCdo/1/2017 a 6MCdo/7/2013) pri zisťovaní príčinnej súvislosti. Dovolací súd konštatoval, že odvolací súd sa pri riešení otázky príčinnej súvislosti neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, lebo dospel k záveru, že sú splnené (všetky) podmienky zodpovednosti žalovanej za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom (§ 9 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.), t. j. pokiaľ by nebola splnená čo i len jedna z nich (nesprávny úradný postup, vznik škody a príčinná súvislosť) zodpovednosť žalovanej by nebola daná. Otázku vzťahu príčinnej súvislosti (kauzálny nexus) medzi nesprávnym úradným postupom a škodou rozvádza súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia v súlade s citovanými rozhodnutiami najvyššieho súdu. Nie je odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, ak odvolací súd s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti veci dospel k právnomu záveru, že v okolnostiach prípadu je príčinná súvislosť (bezprostredne) daná medzi nesprávnym úradným postupom vyšetrovateľa Policajného zboru a škodou vzniknutou žalobkyni. Odvolací súd správne vec právne posúdil, ak v otázke existencie prieťahov v trestnom konaní prijal bez akýchkoľvek pochybností odôvodnený záver o ich preukázanej existencii, čím

došlo k nesprávnemu úradnému postupu a následne sa zaoberal výškou náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch.

10. V uznesení sp. zn. 4Cdo/130/2020 Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol, že dovolatelia vymedzili dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP otázkou, či sa za nemajetkovú ujmu v zmysle § 17 ods. 2 zák. č. 514/2003 Z. z. považuje už samotný zásah do práv poškodenej osoby, alebo sa vyžaduje vznik sekundárnych následkov v ďalších sférach života poškodenej osoby. Predmetom konania bola náhrada škody vo forme nemajetkovej ujmy a vo forme ušlého zisku spôsobenej nezákonným rozhodnutím a nesprávnym úradným postupom orgánov činných v trestnom konaní. Najvyšší súd po vysvetlení ústavnoprávneho základu nároku jednotlivca na náhradu škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom uviedol, že: „Každé trestné stíhanie a v ňom vykonané zásahy do uvedených chránených statkov, je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy, a to najmä v takom prípade, ak sa vo výsledku preukáže, že bolo od začiatku nezákonné; ide o zodpovednosť absolútne objektívnu a za výsledok trestného konania vo veci samej, čím je založená zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú fyzickej alebo právnickej osobe, ktoré sa museli podrobiť excesívnym úkonom OČTK. Zásadne platí princíp ochrany práv každého, kto bol poškodený alebo zasiahnutý nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom orgánom verejnej moci, v tomto prípade OČTK, a že nemajetkovú ujmu predstavuje už samotný zásah týchto orgánov do práv fyzickej a právnickej osoby. Nemajetková ujma je teda škoda, u ktorej z povahy veci je vylúčená náhrada, ktorá by znamenala uvedenie do predošlého stavu; možno ju len kompenzovať, a preto jej náhrada alebo odčinenie má aspoň zmierniť nepriaznivé stavy vzniknuté škodlivým zásahom. Preto najskôr treba zobrať do úvahy, že existencia nezákonného rozhodnutia a nesprávneho úradného postupu OČTK bola preukázaná, čo konštatoval aspoň krajský súd, takže potom treba zistiť, či žalobcom skutočne ujma (ne)majetkového charakteru v dôsledku uvedeného postupu OČTK vznikla. V tomto ohľade si treba hneď uvedomiť, že vznik nemajetkovej ujmy zásahom OČTK voči osobe spravidla nemožno dokazovať (3Cdo/137/2008), lebo ide o stav mysle tejto poškodenej osoby. Ide teda „len“ o zistenie, či sú tu dané objektívne dôvody pre to, aby sa konkrétna osoba mohla cítiť poškodenou a jej tvrdenie, že nemajetková ujma vznikla samotným zásahom OČTK do základných práv a slobôd fyzickej a právnickej osoby. Povedané inými slovami, je potrebné zvážiť, či vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu by sa aj iná osoba v obdobnom postavení mohla cítiť dotknutá v zložkách tvoriacich vo svojom súhrne nemajetkovú sféru jednotlivca. Nemajetková ujma je vlastne ujmu morálnou. Ide teda o utrpenie na tých nehmotných hodnotách, ktoré sa dotýkajú morálnej integrity poškodenej osoby (patrí sem jej dôstojnosť, česť, dobrá povesť, ale aj iné hodnoty, ktoré sa spravidla premietajú vo vnútornom živote človeka - sloboda pohybu, podnikania a pod.). A tak, ako je to uvedené v bode 12.2. tohto rozhodnutia, nemajetková ujma vznikla už samotným zásahom OČTK do základných práv a slobôd fyzickej osoby, ak preukáže, že tento zásah nebol v súlade s právom (vo výsledku). V ďalšom postupe potom uvedené hodnoty hrajú vždy dôležitú úlohu pri zvažovaní formy, či výšky zadošťučinenia, s dôrazom na závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých ku spôsobenej ujme došlo. Tými budú ale také okolnosti začatia trestného stíhania, prejavujúce sa napr. v zistení, že trestné stíhanie bolo proti poškodenému začaté zjavne bezdôvodne alebo dokonca s cieľom poškodiť ho, či znevážiť. Za situácie, kedy žalobca nie je schopný presne určiť a preukázať výšku škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, pričom však preukáže a odôvodní, že mu taká škoda vznikla, nemôžu súdy rozhodnúť, že mu preto škoda nebude vôbec nahradená, alebo že medzi protiprávnym konaním a vznikom škody nie je príčinná súvislosť. Súdy v takejto situácii určia výšku vzniknutej škody podľa spravodlivého uváženia jednotlivých okolností prípadu. Žiadne skutkové okolnosti, ktoré už odzneli, totiž nemožno následne, ex post, preukázať s absolútnou istotou. Vždy pôjde o otázku určitej miery pravdepodobnosti. Absolútna istota teda nie je dôkazný štandard, ktorý je možné v súdnom konaní aplikovať, lebo by pri tom dôkazné bremeno prakticky nebolo možné uniesť. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je čl. 47 ods. 3 ústavy, podľa ktorého sú si všetky strany sporu v konaní rovné tak, aby každá zo strán mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju, z pohľadu konania ako celku, podstatným spôsobom neznevýhodňujú vzhľadom k protistrane. Cieľom zásady rovnosti je potom dosiahnutie „spravodlivej rovnováhy“ medzi stranami sporu. Pod takto definovanú rovnosť strán sporu spadá nielen realizácia ich procesných oprávnení, ale aj otázky dôkazného bremena, ktoré je na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprimerané, lebo v opačnom prípade nemožno

konanie ako celok považovať za spravodlivé. Tento všeobecný princíp rovnosti strán bolo potom nutné premietnuť aj do činnosti nižších súdov pri dokazovaní škody (nemajetkovej ujmy) a jej výšky a príčinnej súvislosti medzi protiprávnosťou a vznikom škody. Nižšími súdmi uloženie nesplniteľného dôkazného bremena iba na žalobcov, ako jednu stranu civilného sporu, bolo zjavným porušením zásady rovnosti zbraní (čl. 6 CSP) (porov. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Metalco Bt. v. Maďarsko z 01. februára 2011, sťažnosť č. 34976/05, § 24)“.

11. Z rozboru uvedených rozhodnutí vyplýva, že dovolateľmi nastolená dovolacia otázka v prejednávanej spore síce súdmi nižších inštancií bola riešená, ale jej riešením nedošlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V rozsudku sp. zn. 4Cdo/207/2018 dovolací súd riešil v zmysle dovolacej otázky existenciu preukázania príčinnej súvislosti medzi spôsobeným následkom a postupom vyšetrovateľa policajného zboru, keď konštatoval s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti, že v okolnostiach prípadu je príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom vyšetrovateľa a škodou vzniknutou žalobkyni (bezprostredne) daná. Dovolací súd ale neriešil otázku, riešenú súdmi nižších inštancií v posudzovanom spore, či je dostatočným zadosťučinením iba konštatovanie porušenia práva, či je možné nemajetkovú ujmu uspokojiť inak, alebo sa uhrádza nemajetková ujma v peniazoch. V uznesení sp. zn. 4Cdo/130/2020 najvyšší súd konštatoval, že každé trestné stíhanie je spôsobilé, bez ďalšieho, vyvolať vznik nemajetkovej ujmy, ktorú predstavuje už samotný zásah orgánov do práva fyzickej a právnickej osoby. Nemajetková ujma (ktorá je vlastne ujmu morálnou) vznikla už samotným zásahom orgánov činných v trestnom konaní do základných práv a slobôd fyzickej osoby, ak sa preukáže, že tento zásah nebol v súlade s právom. Zároveň však dovolací súd uviedol, že pri zvažovaní formy, či výšky zadosťučinenia hrajú vždy dôležitú úlohu nehmotné hodnoty, ktoré sa dotýkajú morálnej integrity poškodenej osoby (dôstojnosť, česť, dobrá povesť, ale aj iné hodnoty, ktoré sa spravidla premietajú vo vnútornom živote človeka - sloboda pohybu, podnikania a pod.), s dôrazom na závažnosť vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých ku spôsobenej ujme došlo (bod 15. a 16. uvedeného uznesenia). Aj v tomto rozhodnutí teda dovolací súd rozlišuje medzi vznikom nemajetkovej ujmy a formou, či druhom jej odškodnenia. Dovolací súd preto dospel k záveru, že odvolací súd pri posudzovaní nároku žalobcov na uhradenie nemajetkovej ujmy v peniazoch a jej výšky správne vychádzal zo zákonnej dikcie § 17 ods. 2 a 3 zák. č. 514/2003 Z. z. a (zhodne so súdom prvej inštancie) tam uvedeným postupom skúmal, či je dostatočným zadosťučinením, vzhľadom na nemajetkovú ujmu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, len samotné konštatovanie porušenia práva, či je možné nemajetkovú ujmu uspokojiť inak ako v peniazoch, alebo je možné uhradiť ju iba v peniazoch. Odvolací súd (správne) zdôraznil sporový charakter konania o nároku podľa zák. č. 514/2003 Z. z. a dôkazné bremeno nesené stranami sporu s poukazom na uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 285/2018. V tomto uznesení Ústavný súd Slovenskej republiky vo vzťahu k záverom uvedeným v napadnutom rozsudku krajského súdu nevyhodnotil argumentáciu sťažovateľa ako spôsobilú spochybniť ich ústavnú udržateľnosť a nezistil svojvoľnosť posudzovaného rozhodnutia, vzájomný rozpor, nedostatočné odôvodnenie, nesúlad s platnou právnou úpravou alebo zrejmy omyl záverov rozhodnutia krajského súdu (sp. zn. 2Co/240/2016 Krajského súdu v Bratislave). Ústavný súd v celom rozsahu odkázal na podrobné a vyčerpávajúce odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorého body 16. až 24. vo svojom rozhodnutí citoval. Pre prejednávanú vec sú, z pohľadu dovolacieho súdu, relevantné závery uvedené v bodoch 18., 19. a 20., v ktorých je uvedené, že „...nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy nemožno vyvodiť už zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu, bez zreteľa na následky dopadu vzniknutej ujmy na jednotlivé stránky života dotknutej osoby, závažnosť ujmy a okolností, za ktorých k nej došlo...zbytočné priefahy v konaní poškodeného nepochybne znamenajú samé o sebe pre poškodeného určitú imateriálnu ujmu, to však poškodeného nezbavuje povinnosti preukázať, v prípade uplatňovania jej peňažnej náhrady, vznik tejto nemajetkovej ujmy v jednotlivých oblastiach života a intenzitu zásahu, ako aj to, že iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočne účinným a efektívnym prostriedkom na vyvázenie, či zmiernenie tejto vzniknutej ujmy.... je na poškodenom, aby svoje tvrdenia o existencii relevantných skutočností, ktoré umocňujú hĺbku zásahu alebo významne ovplyvňujú jeho životnú situáciu, hodnoverne preukázal....nesprávny úradný postup nemožno považovať bez ďalšieho za konanie, v dôsledku ktorého by žalobcovi automaticky prináležal nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy....žalobca...nepreukázal vznik konkrétnych nepriaznivých následkov, ktoré mu mali v súvislosti s

nesprávnym úradným postupom vzniknúť a jeho všeobecné tvrdenia v tomto smere zostali v konaní dôkazne nepodložené... žalobca v tomto smere nenavrhoval žiadne dokazovanie poukazovaním na to, že vznik takejto ujmy sa v prípade porušenia práva na prejednanie vecí v primeranej lehote prezumuje, náležite nepreukázal existenciu ani rozsah kvalifikovaných nepriaznivých následkov....“ V porovnateľnom konaní sp. zn. 3Cdo/7/2017 o náhradu škody a náhradu nemajetkovej ujmy najvyšší súd poukázal na závery EŠLP, ktorý vo svojich rozhodnutiach judikoval, že náhrada nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme na povesti (napr. Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo) a konštatoval, že pri určovaní výšky náhrady ujmy treba vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy (Flux v. Moldavsko, Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo).

12. Vo vzťahu k dovolaciemu tvrdeniu žalobcov, že nie je pravdou, že by žiadne skutočnosti relevantné pre posúdenie ich nároku netvrdili, keď odkázali na časť žaloby a odvolania (tak, ako je uvedené v bode 3. tohto uznesenia dovolacieho súdu) dovolací súd uvádza, že nie je súdom skutkovým a neprináleží mu prejednávať skutkové zistenia, ku ktorým dospel okresný alebo odvolací súd. Nesprávny procesný postup súdu (pod ktorý spadá napr. aj proces dokazovania alebo hodnotenia dôkazov ako proces vedúci k zisteniu skutkového stavu sporu) porušujúci právo strany sporu na spravodlivý proces by za splnenia ostatných zákonných predpokladov predstavoval dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, ktorý však dovolateľmi zjavne uplatnený nebol. Dovolací súd sa preto nemôže zaoberať skúmaním toho, či žalobcovia v základnom konaní uviedli také konkrétne okolnosti prípadu, ktoré by súdom umožnili určiť výšku vzniknutej škody podľa spravodlivého uváženia jednotlivých okolností prípadu.

13. Dovolací súd z vyššie uvedených dôvodov uzatvára, že súdy v základnom konaní sa od ustálenej praxe dovolacieho súdu pri riešení dovolacej otázky neodchýlili, práve naopak v plnom rozsahu ju rešpektovali. Najvyšší súd preto prijal záver, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, preto dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

14. Žalovaný bol v dovolacom konaní úspešný, preto by mu podľa § 453 ods. 1 s použitím § 255 ods. 1 CSP patrila náhrada trov dovolacieho konania. Žalovanému ale v dovolacom konaní nijaké trovy nevznikli, preto mu dovolací súd ich náhradu nepriznal.

15. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu n i e j e prípustný opravný prostriedok.